

Uppdragsberedningens verksamhetsrapport

2020

Innehåll

Uppdragsberedningens verksamhetsrapport 2020	1
Regionfullmäktiges uppdragsberedning	1
Aktuellt uppdrag 2020	2
Medborgardialog.....	2
Verksamhetsrapport	2
Styrande dokument och fakta	3
Norrbottens klimat- och energistrategi 2020–2024	3
Plan för infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel i Norrbotten..	3
Region Norrbottens miljöpolicy	4
Region Norrbottens prioriteringar i Agenda 2030	4
Energiöversikt Norrbotten	5
Region Norrbottens fordonspark 2019.....	6
Uppdragsberedningens analys	7
På vilket sätt kan Region Norrbotten möjliggöra för aktörer i Norrbotten att ställa om till att bli fossiloberoende?	7
På vilket sätt kan Region Norrbotten möjliggöra för medborgare i Norrbotten att ställa om till att bli fossiloberoende?.....	8
Jämställdhetsperspektiv utifrån årets uppdrag	8
Sammanfattning av behov	9
Behov hos aktörer	9
Behov hos medborgare	9
Referenser	10

Uppdragsberedningens verksamhetsrapport 2020

Regionfullmäktiges uppdragsberedning

Uppdragsberedningen arbetar med uppgifter som rör aktuella frågor av brett allmänt intresse för länets invånare. Beredningens uppgift är att inom sitt område

- öka kunskapen om medborgarnas behov
- verka för bättre kontakt mellan medborgarna och förtroendevalda
- lämna rapporter om genomförd verksamhet.

Ledamöter 2020	
Daniel Bergman (M), ordförande	Gunnel Sandlund (V)
Anna Scott (SJVP), vice ordförande	Anna-Carin Aaro (S)
Staffan Eriksson (SJVP)	Bengt Westman (S)
Terese Falk Carolin (SJVP)	Birgitta Siljelöf (S)
Jörgen Afvander (SJVP)	Erik Söderlund (S)
Nihad Zara (M)	Marianne Sandström (SD)
Majvor Sjölund (C)	

Ersättare 2020	
Christer Bergdahl (SJVP)	Erik Grähs (V)
Birgitta Pounu (SJVP)	Patrik Åman (S) till 2020-06-17
Ole Lampinen (SJVP)	Emmi-Lie Spegel (S)
Bengt-Åke Strand (SJVP)	Mashalla Mawlod (S)
Robert Von Schantz (M)	Eivor Olofsson (S)
Perarne Kerttu (C)	Susanne Ström (S)
Ulf Ottosson (C)	Vakant (S) från 2020-06-18

Aktuellt uppdrag 2020

Regionfullmäktige beslutade den 20 november 2019 att tilldela uppdragsberedningen följande uppdrag:

Hur kan Region Norrbotten möjliggöra för medborgare och aktörer i Norrbotten att ställa om till en fossiloberoende region?

Medborgardialog

Beredningens arbets sätt är dialog. Medborgardialog är ett systematiskt samtal där både medborgare och förtroendevalda är delaktiga. Resultatet av dialogen utgör en del av kommande beslutsunderlag och återkopplas till medborgarna. När beredningens ledamöter genomför dialoger ökar förutsättningarna för medborgarnas inflytande samtidigt som regionens förtroendevalda får större kunskap om medborgarnas behov. Med anledning av Covid-19 har större delen av dialogerna med aktörer och medborgare skett digitalt via videosamtal eller chatt på sociala medier.

Under det aktuella uppdraget har dialogerna utgått ifrån tre frågor:

- På vilket sätt kan Region Norrbotten möjliggöra för er som aktör eller medborgare att ställa om till att bli fossiloberoende?
- Till medborgare: hur kan Region Norrbotten möjliggöra för dig att minska användandet eller bli oberoende av fossila bränslen såsom bensin, diesel, olja med mera?
- Till aktörer: hur kan Region Norrbotten möjliggöra för er att minska användandet av, eller bli oberoende av, fossila bränslen i samband med produktion, transport, utsläpp med mera?

Dialogerna har genomförts med olika aktörer och medborgare i Norrbotten och anpassats efter deltagarnas förutsättningar och situation för att främja dialog.

Verksamhetsrapport

Beredningen ska lämna sin rapport till regionfullmäktige senast i november 2020 för att kunna ingå i regionens ordinarie planeringsprocess. Rapporten ska innehålla

- redovisning av medborgarnas behov inom det aktuella uppdraget
- underlag inför styrelsens beredning av regionens strategiska plan.

Uppdragsberedningens verksamhetsrapport inleds med information om beredningen och det aktuella uppdraget. Därefter följer en faktadel och sedan beredningens analys av det som framkommit i dialogerna. Rapporten avslutas med en sammanfattning av de behov som identifierats utifrån uppdraget.

Styrande dokument och fakta

Den här delen av uppdragsberedningens verksamhetsrapport redovisar relaterade styrdokument och en del av all fakta som beredningens ledamöter tagit del av under sin kunskapsuppbyggnad inför uppdraget och använt sig av under analysarbetet.

Norrbottnens klimat- och energistrategi 2020–2024

Klimat- och energistrategin ska fungera som vägledning och stöd för att utveckla och genomföra åtgärder för att nå Sveriges klimat- och energimål. Den ska också fungera som plattform för samarbete i energi- och klimatfrågorna mellan länets aktörer och peka ut en gemensam riktning för arbete. Strategin är undertecknad av Region Norrbotten och länsstyrelsen.

Strategiska inriktningar samt fokus- och insatsområden

För att arbetet med att nå klimat- och energimålen ska bli effektivt och verkningfullt krävs fokusering och prioritering. Ett sätt att åstadkomma detta är att i första hand prioritera insatser som minskar energianvändningen, därefter insatser som effektiviserar energianvändningen och slutligen insatser som säkerställer att den energi som används kommer från förnybara källor.

De dialoger och samtal som ligger till grund för Norrbottens klimat- och energistrategi har tydliggjort ett stort antal områden som behöver hanteras och belysas för att Norrbotten ska kunna bidra till att de nationella och de internationella klimat- och energimålen nås. Särskilda insatsområden har identifierats för Norrbotten: fossila transporter, produktion i världsklass, framtidens konsumtion och handel, resurseffektiv bebyggelse samt flexibelt och robust energisystem.

Plan för infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel i Norrbotten

Länsstyrelsen har fått i uppdrag av regeringen att ta fram regionala planer för infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel. Syftet med denna plan är att främja och samordna en ändamålsenlig utbyggnad av infrastruktur för icke fossila drivmedel i länet, genom att visa på åtgärder som behövs så att omställningen till elfordon och förnybara drivmedel påskyndas.

Planen innehåller vägledning och ett antal rekommendationer som kan användas som strategiskt underlag för tjänstepersoner på länsstyrelsen i Norrbottens län, Region Norrbotten, kommuner, andra myndigheter och aktörer inom transportområdet. Utmaningarna med att nå de nationella och internationella klimatmålen är inget som kan lösas av en enskild aktör utan det kräver att många aktörer drar åt samma håll. Samverkan måste ske på olika nivåer i vårt län men även nationellt, internationellt och mellan olika sektorer.

Länsstyrelsens förslag på prioriterade insatser

För att skapa förutsättningar för utbyggnad av infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel anser länsstyrelsen att det är viktigt att prioritera följande insatser:

- Underlätta för lokal produktion och användning av förnybara drivmedel.
- Aktivt medverka för att tillgängliggöra förnybara drivmedel.
- Tillämpa funktionell upphandling för transporter.
- Satsa på kollektivtrafik, gång- och cykeltrafik.

Region Norrbotten; en av nyckelaktörerna

Region Norrbotten har det regionala utvecklingsansvaret i länet och även ansvaret för ett antal gällande planer och strategier som är nära knutna till denna plan. Regionen har därmed en viktig roll att spela i omställningsarbetet av transportsektorn.

Region Norrbottens miljöpolicy

Som länets enda regionala direkt folkvalda församling har Region Norrbotten ett särskilt ansvar för att verka för en socialt, ekonomiskt och miljömässig hållbar utveckling. En hållbar utveckling bidrar till god hälsa, god livskvalitet och bibehållen välfärd för länets medborgare. Miljöpolicyen är ett framåtsyftande styrdokument som har utarbetats i bred politisk samverkan och anger färdriktningen för regionens fortsatta miljöarbete.

Med policyen som stöd upprättas strategier, handlingsplaner och ägardirektiv som styr det praktiska miljöarbetet. Region Norrbottens miljöpolicy utgår ifrån de relevanta globala hållbarhetsmålen antagna i Agenda 2030 likväl som de nationella 16 miljö kvalitetsmål samt tillhörande generationsmål.

Nationella och internationella mål

Region Norrbotten ska i linje med nationella och internationella mål verka för god hälsa, god bebyggd miljö, hållbara och klimatanpassade städer samt samhällen, hållbar energi, ett koldioxidneutralt Norrbotten senast år 2030, hållbar industri, innovationer och infrastruktur, hållbar konsumtion och produktion, giftfria samt friska miljöer med ett rikt växt-, vatten- och djurliv.

Prioriterade områden för miljöarbetet inom region Norrbotten

Miljöarbetet ska fokuseras på hållbara insatser inom regionen kring dessa prioriterade områden; regional utveckling, infrastruktur/transporter, E-samhället, innovationer, inköp, återbruk och avfall samt energi.

Region Norrbottens prioriteringar i Agenda 2030

År 2015 antog FN:s generalförsamling den historiska resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan innebär att alla 193 medlemsländer i FN förbundit sig att arbeta för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar värld till år 2030. Agendan innehåller totalt 17 stycken hållbarhetsmål. Region Norrbotten har både som regionalt utvecklingsansvarig och

ansvarig för god vård och som en stor organisation rådighet att vara drivande för att i Norrbotten bidra till att nå de globala målen.

Vid regionfullmäktige 17 juni 2020 beslutades att Region Norrbotten prioriterar nedan listade åtta mål ur hållbarhetsdimensionerna där regionen är både drivande och utförare i styrning genom den strategiska planen.

Ekonomisk

Mål 9: Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.

Mål 12: Hållbar konsumtion och produktion.

Social

Mål 3: God hälsa och välbefinnande.

Mål 4: God utbildning för alla.

Mål 5: Jämställdhet.

Mål 8: Anständiga arbetsvillkor.

Mål 11: Hållbara städer och samhällen.

Miljömässig

Mål 13: Bekämpa klimatförändringarna.

För de globala målen där regionen är utförare gäller att regionen arbetar med dessa på samma sätt som för alla krav som lagar och förordningar kräver. De prioriterade målen kommer att ingå i en hållbarhetsstrategi som regionen ska producera och arbeta efter.

Energiöversikt Norrbotten

Energikontor Norr ägs av Region Norrbotten och alla kommuner i Norrbotten. Det är ett expertorgan och stöttar det strategiska energi- och klimatarbetet. Nedan redovisas några nyckeltal som är framtagna av energikontor norr år 2019.

Andel förnybart

I Norrbotten var femtio procent av energianvändningen förnybar år 2017. För hela Sverige var andelen densamma. Största delen av den förnybara energianvändningen i Norrbotten kommer från el och fjärrvärme.

Utsläpp av koldioxid

Koldioxidutsläppet per invånare i Norrbotten är 4 005 kilo per invånare efter att ha räknat bort bidraget från industrin. Det genomsnittliga koldioxidutsläppet för varje invånare i Sverige, exklusive bidraget från industrin, blir 2 002 kilo. Här är transportsektorn en stor bidragande faktor med hög andel fossila bränslen samt långa avstånd.

Körsträckor per invånare

År 2017 var körsträckan i Norrbotten 769 mil per invånare, vilket var en procent mer än medelvärdet för de senaste fem åren. Samtidigt har det tillkommit en ökad inblandning av förnybara drivmedel och effektivare fordon. Andelen laddningsbara fordon år 2017 är dock försvinnande liten och gör därför inget synligt intryck på statistiken.

Andel miljöbilar

År 2017 var 17 550 av bilarna i Norrbotten miljöbilar. Detta motsvarar elva procent av bilparken och är nio procent mer än medelvärdet för de senaste fem åren. Den fortsatt ökande trenden för elektrifiering av fordonsparken fortsätter.

Energianvändning per kvadratmeter och invånare

Energianvändningen i bostäder i Norrbotten var 264 kilowattimme per kvadratmeter bostadsyta och 11 590 kilowattimme per invånare. Motsvarande värden för Sverige är 186 kilowattimme per kvadratmeter bostadsyta och 7 614 kilowattimme per invånare.

Region Norrbottens fordonspark 2019

Vid årsskiftet 2019/2020 var antalet miljöbilar 121 av 239. Definitionen av miljöbil har förändrats med åren och används olika utifrån förmånsbeskattning eller reglerna för bland annat skattebefrielse. I nuläget använder de flesta 95 gram. Nedan listas utfall av miljöbilar i regionens fordonspark.

År 2019: 50,62 %

År 2018: 95 %

År 2017: 75 %

År 2016: 45 %

År 2015: 6 %

År 2014: 3 %

Trots att Region Norrbotten idag kör fler miljövänliga bilar än tidigare ser därför siffrorna ut att ha försämrats, detta för att kraven för att kalla det miljöbil har blivit skarpare.

Vid årsskiftet 2019/2020 var två av regionens 239 verksamhetsbilar elbilar. Reglerna från elsäkerhetsverket kräver att regionen som företag/institution måste använda godkända ladd stationer. Regionens ansvariga enhet har i uppdrag att se över och utöka med ladd stationer vid regionens sjukhus.

Uppdragsberedningens analys

Vid beredningens träffar med aktörer och medborgare i Norrbotten var intrycket att det fanns en vilja att ställa om till fossilfria alternativ. Framst aktörer uttryckte att omställningen skulle kunna ske relativt snabbt om de rätta förutsättningarna fanns. Ett antal behov har varit återkommande under beredningens dialoger med aktörer. Dessa kan sammanfattas handla om

- tillgång till prisvärda fossilfria alternativ
- infrastrukturella satsningar i länet
- långsiktiga och brett förankrade politiska beslut
- tydliga direktiv om vilket fossilfritt drivmedel som är mest gynnsamt att satsa på i länet.

I dialog med medborgare framkom det främst två aspekter som var viktiga för dem i omställningen till fossilfria alternativ. Den ena aspekten handlade om fossilfria alternativ till privata fordon och den andra aspekten handlade om kollektivtrafiken.

Det är viktigt att Region Norrbotten lyssnar på det behov av stöd som gavs uttryck för vid dialogerna. Det är även av vikt att Regionen tar med sig det i arbetet med utvecklingen av ett fossiloberoende Norrbotten.

På vilket sätt kan Region Norrbotten möjliggöra för aktörer i Norrbotten att ställa om till att bli fossiloberoende?

Många aktörer uppgav att de ur ett praktiskt perspektiv relativt snabbt kunde ställa om sin verksamhet till att bli fossiloberoende. Detta förutsatte dock att tillgången av fossilfria drivmedel och uppbyggd infrastruktur fanns. Omställningen var förknippad med kostnader och det var därför viktigt för aktörer att de visste vilka alternativ som var mest gynnsamma att satsa på i länet.

Med det menade aktörer att det vore föredömligt om det fanns ett direktiv på vilka fossilfria alternativ som kommer satsas på i länet men även vad Region Norrbotten som regional aktör satsar på i sin egen fordonspark. Alltså efterlyste aktörer en långsiktig och hållbar nationell, och i vissa fall även internationell strategi, för att veta vilka fossilfria alternativ de borde satsa på.

Aktörer framhöll att det ekonomiska risktagandet som är förenat med att ställa om till fossilfritt ställer krav på att det finns långsiktighet i fattade beslut. Därmed ställer detta krav på brett förankrade politiska beslut för att verksamheterna ska uppbära mod att fatta de nödvändiga besluten om investeringar.

Vad gäller valet av fossilfritt alternativ så handlade det inte alltid om vilket fossilfritt medel i sig utan snarare att det var ett tillgängligt medel både i volym och geografiskt. Med det menade aktörer ett fossilfritt drivmedel som finns i stora mängder till ett verksamhetsrimligt pris samtidigt som det går att tillgå på de platser som verksamheter så kräver. Exempel som angavs var

möjligheten till fossilfria drivmedel vid hamnar och flygplatser i Norrbotten men även utspridda i hela länet med hänsyn till den stora geografiska ytan.

Aktör framförde att tågtrafik för privatpersoner mellan exempelvis Luleå-Boden minskar utrymmet för godstransporter via tåg. I sin tur bidrar detta till att fler godstransporter sker med bil istället för med tåg som är ett mer miljövänligt alternativ till bil. Därmed kan det finnas en poäng i att fundera på vilka transporter som är mest gynnsamma att prioritera ur ett miljöperspektiv.

Kommentarer som flertalet aktörer framförde var att de såg det som positivt att myndigheter och organisationer vid upphandlingar ställde tydliga krav på fossilfria alternativ. Andra framförde att tillståndprocesserna måste påskynas då de tekniska förutsättningarna för fossilfria medel hann utvecklas under den långa handläggningstiden.

På vilket sätt kan Region Norrbotten möjliggöra för medborgare i Norrbotten att ställa om till att bli fossilberoende?

För att medborgare skulle ställa om till att bli fossilberoende uttryckte de behov främst utifrån två aspekter; den ena aspekten handlade om fossilfria alternativ till privata fordon och den andra aspekten handlade om kollektivtrafiken.

Gällande de privata fordonen så efterlyste medborgare en helhetssyn och långsiktighet för att vara villiga att satsa på den kostnad det innebär att investera i miljövänligare privat fordon. Medborgare uttryckte en ovilja i att satsa ekonomiska medel på ett fordon som de inte kunde vara säkra på fanns infrastruktur för eller hade möjlighet att kunna räkna ut vad investeringen skulle kosta. Medborgare framförde även att det finns flera olika aktörer på marknaden och att det vore fördelaktigt om det satsades på att få en samlad bild av infrastrukturen i länet. En till aspekt som framkom i samtal med medborgare var att fastighetsbranschen behövde stöd med att möta hyresgäster som valde eldrivna fordon.

Gällande kollektivtrafiken uppgavs det att ökat kollektivt resande skulle bidra till minskad användning av fossildrivna färdmedel. För att resandet med kollektivtrafik skulle öka ansåg medborgare att det krävs en tillgänglig kollektivtrafik med tydlig information och synkroniserade tidtabeller. Denna information ska vara digitalt åtkomlig. Möjligheten att resa kollektivt på ett säkert sätt med yngre barn och att kunna lämna på förskola/skola för att sedan fortsätta resan skulle göra att fler valde att resa kollektivt. Även här gav medborgare uttryck för att de såg positivt på att kollektiva färdmedel upphandlades på sådan sätt att de kunde bedrivas med fossilfria drivmedel.

Jämställdhetsperspektiv utifrån årets uppdrag

Aktörer vittnade om att jämlikhet i denna fråga inte alltid handlade om manligt och kvinnligt. De tyckte sig snarare märka att de yngre i jämförelse med

äldre är mer intresserade av fossilfria och hållbara samhällen. Exempelvis är yngre chaufförer mer intresserade av att det fordon de hanterar drivs av fossilfria alternativ.

Beredningen noterade att medborgaraspekten om att åka säkert med yngre barn i kollektivtrafiken lyftes upp av kvinnor.

Sammanfattning av behov

Beredningen har i sin analys sökt svar på uppdragets frågeställning

- hur kan Region Norrbotten möjliggöra för medborgare och aktörer i Norrbotten att ställa om till en fossiloberoende region?

De behov som identifierats sammanfattas i nedanstående punkter.

Behov hos aktörer

- Region Norrbotten måste arbeta för en hållbar och långsiktig strategi gällande fossilfria alternativ både nationellt och internationellt.
- Region Norrbotten måste arbeta för en väluppbyggd infrastruktur för fossilfria alternativ, både på regional, nationell och internationell nivå.
- Region Norrbotten måste arbeta för en tydlig prioritering gällande tillgång till de olika transportmöjligheterna i länet utifrån vad som är mest hållbart ur ett miljöperspektiv.
- Det är önskvärt att Region Norrbotten ställer krav på fossilfria alternativ vid upphandlingar.
- Det är viktigt att Region Norrbotten arbetar för effektiva och rättssäkra tillståndsprocesser som bidrar till att verksamheter kan bli fossiloberoende.

Behov hos medborgare

- Det är viktigt att Region Norrbotten arbetar för en väluppbyggd infrastruktur och information gällande fossilfria alternativ.
- Region Norrbotten måste arbeta för en synkroniserad, anpassad och säker kollektivtrafik som med digitala medel ger medborgarna en enkel överblick över samtliga kollektiva färdmedel.

Referenser

Norrbottnens klimat- och energistrategi 2020–2024

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.11a2cbf716d6c8f9f741047a/1571049138832/Energi%20och%20klimatstrategi%202020-2024.pdf>

Plan för infrastruktur för elfordon och förnybara drivmedel i Norrbotten

<https://www.lansstyrelsen.se/norrbotten/tjanster/publikationer/plan-for-infrastruktur-for-elfordon-och-fornybara-drivmedel-i-norrbotten.html>

Region Norrbottens miljöpolicy

https://www.norrbotten.se/publika/se/divgem/miljopolicy_utskriftsversion.pdf

Regionfullmäktiges prioriteringar i Agenda 2030, regionfullmäktiges protokoll 2020-06-17, sidan 26

<https://www.norrbotten.se/publika/lg/verk/Kansli/Lfu/2020/Regionfullmaktiges%20protokoll%202020-06-17.pdf>

Energiöversikt Norrbotten framtagen 2019, Energikontor Norr och Energiluppen

<https://energikontornorr.se/wp-content/uploads/2019/12/Energi%C3%B6versikt-Norrbotten-EKN-2019.pdf>

www.norrbotten.se